

Coneix... Les batalles del Bruc i la Guerra del Francès 1808-1814 al Baix Llobregat

Conxita Solans Roda

Sant Feliu de Llobregat: Edicions del Llobregat, 2009

resenyes

CARME SOLSONA

Una allau de bibliografia, exposicions, conferències i congressos sobre la Guerra de la Independència o del Francès va aparèixer l'any 2008 arran de la celebració del bicentenari. Precisament el CECBLL inicia amb el llibre dedicat a la Guerra del Francès la col·lecció "Coneix el Baix Llobregat". Amb aquest rerefons històric, la professora Conxita Solans basteix un relat ben organitzat i il·lustrat sobre les batalles del Bruc i la Guerra del Francès al Baix Llobregat. Tanmateix, no és un manual explicatiu a l'abast d'una persona que desconeix el tema; primer cal dominar la Guerra del Francès i després gaudir de textos, mapes, gravats, relats diversos i premsa, entre d'altres. Penso que l'autora s'atreveix a fer un pas endavant, perquè d'una banda s'afegeix als estudis que documenten les batalles de Los Arapiles, Bailén o Vitoria, però en aquest cas, a més, lluny de repetir la llegenda del Timbaler i altres anècdotes, posa veu als "sense nom", a la població que pateix la guerra en l'anonimat malgrat que els seus governants després gaudeixen de condecoracions i satisfaccions diverses. De fet, el llibre, més que un relat avorrit, ofereix una mena de píndoles informatives sintètiques molt ben distribuïdes, documentades i il·lustrades. Jo diria que és imprescindible gaudir de les il·lustracions amb els peus de foto, alguns dels quals són del Museu Vicenç Ros de Martorell.

M'agrada quan es posa imatge als desconeguts; tots tenim clar el retrat dels principals mariscals de Napoleó, però pocs coneixiem un gravat del baró d'Eroles, de Josep Manso o Luis Lacy... També completa els gravats de Goya, sempre imprescindibles en la guerra, amb altres dibuixos interessants guardats en arxius comarcals. Especialment

interessant em sembla el de la pàgina 16, on un "Oficial francès recull ferro pertanyent a estris domèstics per a poder fabricar projectils", i la gent pobre i necessitada hi durà fins i tot la barra de les cortines. La imatge de l'oficial francès és fatxenda i la del poble, molt humil. També el de la pàgina 15 — "La població d'Esparreguera llençant pedres des dels balcons" —,¹ on es veu la gent llençant mobiliari domèstic i olles d'aigua bullint als francesos que passaven pel carrer gran; al fons no hi

manca el gran campanar que caracteritza la població.

La presa de Montserrat i les grans destrosses que seguien amb les dues ocupacions, espoliacions, robatoris i crema del monestir sempre són un episodi trist de recordar, que per si sol ja donaria per a un bon treball, però trobo molt ben resolta la qüestió amb la fortificació de la muntanya per part angloespanyola.

No obviem la llista de personatges versemblants que podrien donar vida a una trama novel·lesca ben engrescadora, com seria el cas de la Vailet o de l'afrancesat Erasme de Gònima. Pel que fa a Maria Esclapé (la Vailet), m'agrada afegir-me a la desmitificació de grans herois i heroïnes; veiem com, a banda d'Agustina de Aragón, altres dones desenvolupen el seu paper. Tot plegat contribueix a la confecció de la nostra microhistòria de la Guerra del Francès on no manca res, ni l'afrancesat Erasme de Gònima,² fabricant resident a Sant Feliu de

¹ *Historia de la Guerra de la Independencia* (1861), d'Adolf Blanc.

² Pel·lícula sobre Erasme de Gònima, 1746-1821, del cineasta Xavier Juncosa. També a *l'Avenç* núm. 318. Any

Llobregat que convida el rei Ferran VII a hostatjar-se al seu palau, malgrat que el rei no accepta, atès el compromís d'Erasme amb l'altre bàndol. Tot i això, mai no fou acusat legalment; de fet, la seva actuació va ser ambigua i també defensà alguns membres del bàndol resistent. Va morir de forma violenta amb l'explosió d'una caldera, però finalitzava els seus dies gaudint d'èxitsos negocis.

L'esquema inicial convida a disposar d'una bona explicació de tot el vocabulari relacionat amb aquesta i altres guerres del segle XIX: termes com "caragirats", "embrollats", "desertor-brivalla-bandoler", difícil de distingir de vegades, tot i que trobo a faltar el Mansuet entre aquests darrers. L'apartat de la guerrilla ens dona una bona explicació del desastrós funcionament de l'exèrcit espanyol, per això les partides de bandolers i tots els sinònims eren molt importants.

Força commovedor és l'apartat dels "Flagells de la guerra", on hi ha un breu repàs de l'economia de guerra, o de la misèria, de la climatologia o de les vexacions que patien els anomenats abans "sense nom", i també de la destrossa de tota mena d'infraestructures, sobretot esglésies, rectories i cases quan, de fet, res no sobrava. El pitjor eren els morts, no solament a causa de la guerra (soldats o guerrilles) sinó també per la fam, malalties i exili. Tot queda molt ben il·lustrat al "Llibre d'òbits" de Martorell.

No podem obviar els retalls del "Diari" de Josep Mas de Molins de Rei, escampats per diferents pàgines, i en cada una de les quals hi ha una selecció dels millors paràgrafs.

L'apartat dedicat als intents de Napoleó d'afrancesar Catalunya queda tan ben resolt, que gairebé permet somiar

i dedicar-nos a la història ficció: i si l'annexió de Catalunya a França s'hagués mantingut...? I ja posats a somiar, i si Josep I Bonaparte hagués continuat com a rei d'Espanya? De fet, la premsa va ser força cruel amb ell. Tot aquest poder de la premsa a l'hora de menystenir-lo queda ben recollit al llibre. Crec que el poder del clergat en aquest cas fou especialment incisiu: calia vincular la França revolucionària amb el mal, plantejar la guerra com una croada, com molt bé es diu a la pàgina 37. I és que si les idees franceses entraven a la malmesa Espanya, les propietats i la influència de l'església haurien durat una migdiada!

Malgrat tot, em falta un esquema clar dels contrincants; qui hi havia a cada bàndol? El bàndol resistent era prou heterogeni, però tampoc no es tracta de fer un manual de la guerra, com ja hem expressat abans.

Trobo un risc, o una valentia, el darrer apartat: "La fi de l'Antic Règim"; sintetitzar en poques línies els canvis esdevinguts durant el segle XIX és realment una operació agosarada. M'agrada quan l'autora diu que la burgesia es va apuntar a la "bandera" del liberalisme però, i el clergat? Era entre els resistents, amb la carlinada, amb els conservadors, majoritàriament. La figura del *capellà trabucaire* hauria de ser un altre dels protagonistes que podríem destacar. A la batalla del Bruc, un grup de capellans ajudaven força el comandant Baget vingut de Lleida per resoldre i aclarir el que es pogués.

És un llibret que permet de ser llegit en diferents ocasions i moments; el paper és bo, imprès esplèndidament i amb imatges i color de qualitat. Ens convida a passejar pel Baix Llobregat tot gaudint dels escenaris dels esdeveniments.